

SPOMINI NA VPLIVNEGA STRICA

Desmond O'Grady

»... O joj,
zakaj tako me gledata otroka?«

Euripides: Medeja

»Vendar poplača vama muke vse
beseda ena...«

Sofokles: Oidipus v Kolonu

I

V vranje črni obleki, ki je videti beraška, s sivimi lasmi, počesanimi naravnost tesno ob glavi, stoji na pragu svoje, že zdavnaj obsojene hiše, z bronastimi pestmi globoko v žepih svoje suknje, s prebodenimi sivimi očmi, nič bolj svetlimi, nič večjimi od glavíc žeblicev. V njegovem čelu majhna globoka vdolbina, spomin na udarec osti voza, ko je bil otrok. Tam daleč, onkraj streh in golobnjakov, zvonik katedrale sv. Janeza. Tik pred njim, predmestna revščina njegove dediščine — kraljestvo njegove matere. Nad njim vsa tri nadstropja stare hiše, v kateri je dorastel skupaj z drugimi, še vedno opremljena, zlo, ki ga je vnesla v njihova življenja, izčrpano. Štirideset let prahu na oblikah, pokritih z rjuhami. Na vrhu, med podganami na podstrešju, črne mornarske skrinje, še vedno napol odprte, polne oblek in stvari, ki jih je imel s seboj na tistih potovanjih v Indijo po materini smrti in njeni oporoki. Niti peni ni več videl sonca od tedaj. Ostal je sam: njegov odnos do sodobnikov vselej gola formalnost, po kateri je igral poredko in modro v svojih tišinah — z neke vrste sovražnostjo. Bil je skop z denarjem, vraževeren, potuhnjen, hladen kakor riba, kadar je sklepal kupčijo, pošten kot sol. Bal se je svojega Boga, vendar ni imel zaupanja do njegovih duhovnikov. S svojih popotovanj se je vrnil nespremenjen in nikdar več ni odšel drugam.

II

In vendar zame, ki sem tedaj bil še otrok, je v tisti dolgi noči Vojne bil njegov lik bleščeča postava iz homerskih časov. In vtem, ko so se Hitlerjeve morilske tolpe zbirale sredi Kanala in je slednjo noč prihajal Goering rušit Coventry, sem posedal ob ognjišču in poslušal strica, ko mi je govoril o drugih časih in junakih, o blaznosti bojov Rjavih in Črnih ali o Cuchulainnu, o O'Neilu, o Danu O'Connellu, ali o Nialu in njegovih sedmih talcih, o otrocih Lira in žalovanju Emerjevem, o modrem Salomonu

in o bridki usodi Deirdre, o prihodu Patricka, o treh Uisneachovih sinovih, o vrnitvi Ossiana ali o smrti Cuchulainnovi, o Dancih in Normanih, o pesniku Hoganu iz Thomonda, ali pa mi je včasih recitiral balado o kovaču iz Limericka, pripovedoval o državljanski vojni, ki je razcepila družino, poglala mojega deda v pijačo in smrt, o kletvi, ki jo je izrekla moja babica nad otroki njegovih sinov. Dvomil je nad uspehom in nad vsakršno značajnostjo

kateregakoli prednika. In najhuje mrzil ponosno neodvisnost mladosti in slednje znamenje, ki je pričalo o njej: in često opozarjal, da se vsakršno individualistično dejanje iz ponosa slabo konča — ter navajal dokaze.

III

V naravnem, čeprav neuravnoteženem spopadu med generacijami, tvorimo brez besed trajno zavezništvo sil: starejši s prerokbami, mlajši z razlago njihovih pomenov — na dovolj preprost način v začetku, vendar z vse bolj zapleteno, mučno pretkanostjo kasneje, do tiste končne stopnje, ki pomeni obvezno posvetitev v doživljanje teh prerokb do njihove izpolnitve. Tako me je trenutek za trenutkom po dolgi črni noči naše severne zime vodil brezmočnega do tistega temnega roba obale srca (koder črno morje duše, podobno božjastnežu, besni v neskončni agoniji daleč spodaj, in kjer blazneče ptice kriče in se spreletajo, ujete v grozo svoje usode) in mi slikal obup slabičev v njihovi poslednji stopnji propadanja. Pa vendar zdaj, ko ima moje odraslo oko svoj lastni pogled in moj človeški strah in srce svojo lastno presojo,

lahko gledam temno pomembnost njegove podobe, kakor se je kazala
takrat zaverovanemu otroku — preroško v malenkostnosti
prirojene mu previdnosti, skrivnostnosti in mnenju,
da se grehi prednikov nujno maščujejo nad nami samimi.

Toda mi vsi jadramo na slepo proti lastnemu brodolomu in mnogo let
kasneje, v oddaljenih mestih, ko oster
severni veter počasi dirja po ulicah kot sestradana siva žival
na lovu za čimerkoli, kar bi lahko zgrabila in požrla, ko materinska
skrb meče senco kot zločin na mesto.
ko so očetje mrtvi ob dotiku rok otrok, ki so odšli, in ko nam zakoni,
ki ustvarjajo svoj lastni red, nudijo poroke in naraščaj, kljub vsemu
živimo besede grožnje in opozorila prednikov, in smo deležni
svoje lastne zasebne nesreče — zakaj mrtvi pobijajo žive drugega za
drugim.

Mar tedaj ne obstaja sploh nikaka možnost rešitve? Mar je končno
odrešenje
v večni propad prekleta človeška ljubezen, kljub
volji in moči izbire in dejanja, kljub volji zanikovati absurdnost?
Vendar že sam poizkus, brez ozira na posledice, poskus stopiti z roba
omejitev dediščine — že sam ta poskus ne more pomeniti propada:
samo nezmožnost nekaj storiti iz strahu pred neuspehom ima svoje
posledice.

Ker le obveznost našega srca do vizij duha in do občutenja
samega sebe — je njegovo zadovoljstvo; naša
stopnja odločitve ob danem izbranem dejanju; to edino je lahko merilo.

V SLOVO

In zdaj, od daleč izgubljeni krik z obale mojega rodu, moj poslednji
počitek končno ob starinskem spomeniku moža na konju.
Slep se oziram na zahod, kjer je zdaj kraljestvo mojega strica.
Lik moje hčerke, ki je tako daleč, njena podoba je ob meni. Kdo še
potrebuje grobnico, ko so že določena razmerja pravil ljubezni? Kdo
more reči, da ni svoj lastni instrument, ki slepo išče svoj poslednji mir,
svoj Kolonus?

Prevedel Mart Ogen